

LA DOCÈNCIA SEMIPRESENCIAL A LA UNIVERSITAT DE BARCELONA

Document de treball (CACG 24Gener2008)

Introducció

La majoria de l'oferta formativa actual de la Universitat de Barcelona està basada en l'activitat presencial de l'alumnat.¹ Tot i que la presencialitat ha de seguir sent un valor d'una universitat com la UB, en el marc del procés de convergència cap a l'espai europeu d'educació superior es de preveure un increment de la semipresencialitat.

El Projecte Institucional de Política Docent de la UB estableix que s'ha d'acordar quin ha de ser el paper de la semipresencialitat a la UB i que s'han de prendre les decisions conseqüents, valorant la riquesa de la presencialitat i les possibilitats de l'aprenentatge virtual.

L'objectiu d'aquest document és establir un marc de referència per dissenyar, planificar i impartir docència semipresencial (o híbrida) en una titulació homologada de la Universitat de Barcelona.

En primer lloc, es conceptualitza el terme semipresencialitat. A continuació, s'estableix què s'ha d'entendre per semipresencialitat a la Universitat de Barcelona i s'exposen els criteris acadèmics i docents per a la seva aplicació en ensenyaments de la UB.

1. Concepte de semipresencialitat

El terme *e-learning* fa referència a la utilització de les tecnologies de la informació i la comunicació per a la formació a distància. Actualment, aquest concepte té connotacions referides a mètodes d'ensenyament - aprenentatge per mitjà de la xarxa utilitzant plataformes virtuals.

L'aplicació de l'*e-learning* no ha resultat tant exitosa com inicialment s'esperava i moltes organitzacions de formació han optat per combinar les pràctiques virtuals amb la presencialitat introduint models híbrids d'aprenentatge. D'aquí sorgeix el concepte de semipresencialitat que, en la bibliografia anglosaxona, adopta termes diversos: *blended learning*, *hybric*, o *flexible learning*. En definitiva, la semipresencialitat descriu un sistema de formació que combina metodologies presencials (professorat i estudiants comparteixen el mateix espai i temps) amb el treball no presencial.

No és un concepte nou ja que tradicionalment la formació universitària ha combinat diferents tipus de metodologies: classes magistrals, exercicis,

---

¹ Tot i això, es disposa de diverses experiències d'assignatures i ensenyaments semipresencials i, per altra banda, a través de la lliure elecció de 1er i 2on cicle, una part de professorat de la UB ha experimentat l'ensenyament virtual participant en la plataforma interuniversitària "Intercampus" i en les activitats de "Crèdits en Línia" organitzades per IL3-UB.

tutories, pràctiques, etc. La novetat del terme es deu a què l'espai docent s'amplia i el temps es modifica: no és necessari que els estudiants realitzin el treball en un mateix lloc i en el mateix moment temporal sinó que és possible realitzar activitats d'aprenentatge per mitjà dels espais virtuals. L'aprenentatge es flexibilitza i augmenten les possibilitats d'activitats, de comunicació entre els estudiants, i entre els estudiants i el professorat, així com de seguiment de la tasca dels estudiants. La semipresencialitat està molt relacionada amb la utilització dels campus virtuals d'aprenentatge.

Així doncs, **parlarem de semipresencialitat quan hi hagi una clara combinació d'activitats presencials amb altres activitats realitzades pels estudiants per mitjà d'un suport virtual continuat.**

En general, la docència semipresencial té les característiques següents:

- ✓ La dedicació temporal de l'estudiant queda explícita, diferenciant-se el temps de dedicació presencial i el no presencial.
- ✓ Els estudiants i el professorat assumeixen compromisos de treball continuat.
- ✓ Es disposa d'un pla docent definit, en el qual s'ha de distingir clarament entre treball a realitzar a l'aula (o en un altre espai presencial) i treball a fer fora d'aquest espai.
- ✓ La proposta de treball semipresencial ha d'estar justificada com una metodologia adient pels continguts de la matèria.
- ✓ L'avaluació continuada del treball es fa valorant les activitats realitzades en el campus virtual, independentment de que també es puguin realitzar treballs presencialment.

2. Concepte de semipresencialitat a la Universitat de Barcelona

La Universitat de Barcelona ofereix un model de formació basat majoritàriament en l'activitat presencial del seu alumnat però, amb la posada en marxa de nous ensenyaments, inclourà també algunes titulacions semipresencials i titulacions presencials amb algunes assignatures semipresencials.

No s'ha de confondre la semipresencialitat amb la utilització de les tecnologies de la informació i la comunicació (TIC) per a la docència. Fins ara, una bona part del professorat de la UB feia servir els dossiers electrònics com a sistema de gestió i organització de la docència, sense que això impliqués realitzar docència semipresencial. Tanmateix, hi ha diversos exemples d'utilització de les TIC com a suport en el procés de treball en laboratoris, pràctiques, desenvolupament de continguts, discussions en línia, etc. que complementen o suporten el treball i l'aprenentatge de l'alumnat. En definitiva, **la utilització del suport tecnològic –com, per exemple, el campus virtual de la UB- no implica docència semipresencial**, en el sentit que se li dona en aquest document.

La introducció del sistema de crèdits ECTS fa que s'hagi de tenir en compte tota la dedicació de l'estudiant a l'estudi, tant la presencial com la no presencial. En aquest sentit, les normes reguladores dels plans docents de la

UB estableixen que, per a cada assignatura, cal diferenciar les hores de presencialitat de l'estudiant, de la seva dedicació a l'elaboració de treballs dirigits (no presencials) i de tutoria, i de les hores per a aprenentatge autònom. **No s'ha de confondre la necessitat de tenir en compte tota la dedicació de l'estudiant (que necessàriament ha d'incloure activitats no presencials) amb el que a la UB s'entendrà per semipresencialitat.**

Optar per dissenyar titulacions, matèries, mòduls o assignatures² semipresencials vol dir optar per una manera diferent d'organitzar el procés d'ensenyament – aprenentatge.

La major part de la docència de la UB és i ha de seguir sent presencial. Per tant, l'opció per la semipresencialitat ha d'estar degudament justificada.

2.1 Què s'entén per semipresencialitat a la UB

- a) Un ensenyament inclourà semipresencialitat quan s'imparteixin assignatures que demanin una presencialitat inferior al 30% dels crèdits ECTS de l'assignatura.
- b) La virtualitat d'una assignatura no podrà ser total: com a mínim, haurà d'incloure dues activitats presencials. Una part de l'avaluació acreditativa de l'aprenentatge de l'estudiant haurà de ser presencial.
- c) En el grau, el percentatge de crèdits en aquestes condicions no podrà sobrepassar el 20% del total de crèdits de la titulació.
- d) Excepcionalment, en el cas del grau es podrà contemplar un percentatge de crèdits semipresencials superior al 20% per tal d'incrementar les taxes de rendiment, poder treballar amb grups no massificats i altres motius de millora de la qualitat docent degudament justificats. En tot cas, aquest increment no podrà aplicar-se als primers 60 crèdits (o crèdits de matèries bàsiques) de la titulació. Aquesta excepcionalitat haurà de ser aprovada per la Comissió Acadèmica del Consell de Govern, previ informe de l'Agència de Qualitat de la UB. Amb l'aprovació, s'establirà un termini per a l'avaluació de l'experiència.
- e) En els màsters universitaris, el percentatge de crèdits semipresencials no podrà sobrepassar el 70% del total de crèdits de la titulació.
- f) Una titulació es considerarà presencial quan el percentatge de crèdits semipresencials sigui inferior al 51% i semipresencial quan el percentatge sigui igual o superior al 51%.

---

² En la resta del document, només es dirà "assignatures" però caldrà entendre que també es fa referència a la possibilitat d'aplicar-ho a mòduls o matèries.

3. Criteris acadèmics i docents per a programar assignatures semipresencials

Per tal de poder programar assignatures semipresencials, cal tenir presents els criteris que s'indiquen a continuació.

3.1 Aprovació

- a) Per a l'aprovació de la programació d'una assignatura semipresencial s'haurà de sol·licitar un informe a l'Agència de Qualitat de la UB, tenint en compte el que s'indica en l'apartat 3.2.
- b) Si l'informe de l'Agència és favorable, la proposta d'una assignatura semipresencial ha de ser aprovada pels consells de departament implicats i pel consell d'estudis o la comissió de màster o de POP i ratificada per la Junta de centre o la comissió delegada corresponent.
- c) En cas d'informe desfavorable de l'Agència de Qualitat de la UB no es podrà programar l'assignatura, excepte si la Comissió Acadèmica del Consell de Govern ho autoritza atenent a una situació excepcional degudament justificada.

3.2 Requisits per a programar una assignatura semipresencial

Atenent a les característiques de l'aprenentatge no presencial, s'estableixen uns requisits per a poder programar una assignatura semipresencial. L'Agència de Qualitat de la UB serà l'encarregada d'informar sobre l'acompliment d'aquests requisits.

- a) Plans docents
  - El pla docent haurà de descriure clarament les activitats presencials i no presencials.
  - S'han d'incloure activitats que afavoreixin l'aprenentatge autònom de l'estudiant.
- b) Responsabilitat de la docència
  - El professorat responsable d'una assignatura semipresencial haurà de ser professorat amb dedicació a temps complet o professorat que formi part d'un equip docent, excepte casos degudament justificats.
  - La imputació d'impartició de docència per a assignatures semipresencials s'efectuarà pel nombre de crèdits complet de l'assignatura, independentment de que hi hagi un percentatge més o menys alt de presencialitat / no presencialitat.
- c) Materials i entorns per a l'aprenentatge
  - Els materials per a l'aprenentatge hauran de ser de qualitat i ajustats a les característiques de la docència semipresencial, segons les orientacions de format, estil i contingut didàctic que estableixi la UB per a aquests materials.

- El disseny de l'entorn d'aprenentatge haurà d'incloure un sistema àgil per a la comunicació telemàtica entre professorat i estudiant i un sistema per a facilitar la interacció entre l'estudiantat³.
  - La UB formarà i assessorarà sobre el disseny de materials i entorns per a la semipresencialitat.
- d) Avaluació acreditativa dels aprenentatges
- L'avaluació del procés d'aprenentatge de l'estudiant ha d'incloure tant elements que es puguin recollir presencialment com d'altres recopilats durant les interaccions i activitats virtuals.⁴
  - Per tal de no rebaixar la importància de les experiències educatives virtuals, aquestes han de tenir, en la qualificació final, un pes significatiu respecte a les que es fan de forma presencial.
- e) Seguiment i orientació de l'estudiant⁵
- El professorat podrà optar per fer un seguiment i una orientació virtuals. En aquest cas, el professorat es comprometrà, dins del calendari lectiu acadèmic, a prestar l'atenció adequada i a respondre els dubtes i qüestions, com a màxim dins de les 48 hores lectives següents al moment que l'estudiant envia un missatge.

4. Vigència d'aquest document

- a) Aquest document serà vigent per a la programació del curs 2008-2009 i següents.
- b) La Comissió Acadèmica del Consell de Govern podrà acordar excepcions transitòries als criteris recollits en el document, per causes degudament justificades.

---

³ El campus virtual de la UB proporciona aquestes eines.

⁴ El campus virtual de la UB permet fer el seguiment de les activitats de l'alumnat.

⁵ El seguiment i l'orientació de l'estudiant pretén ajudar-lo a assolir els objectius de l'assignatura (és el que també es coneix com a tutoria acadèmica).